

УДК 349.4

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЕМЕЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Бондарчук Н. В.

Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир, Україна

У статті визначено поняття адміністративної відповідальності за земельні правопорушення, види правопорушень у сфері використання та охорони земель, види покарань, проаналізовано законодавство по даному питанню, його недоліки та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: земельні правопорушення, адміністративна відповідальність, штраф.

Найважливішим елементом правового забезпечення раціонального використання та охорони земель, захисту прав та законних інтересів власників землі, землекористувачів є застосування правових засобів впливу, спрямованих на усунення порушень земельного законодавства і припинення їх проявів у майбутньому, відновлення порушеного права та притягнення винних у вчиненні земельних правопорушень до юридичної відповідальності. За порушення земельного законодавства винні особи можуть бути притягнені до дисциплінарної, цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Питання юридичної відповідальності у сфері земельних правовідносин досліджували такі вчені: Балюк Г. І., Берлач А., Гоштинар С. Л., Диптан С. А., Ізмайлов О. В., Кулинич П. Ф., Лоїк Г. К., Мірошніченко О. С., Нестеренко І. І., Петлюк Ю. С., Шульга А. М. та інші.

Правопорушення в сфері використання та охорони земель України можна розділити на дві групи: 1) правопорушення, об'єктом яких є земля як природний об'єкт; 2) правопорушення, об'єктом яких виступають права на землі авіаційного транспорту України. До першої групи можна віднести дії чи бездіяльність осіб, які спричинили забруднення земель. До другої групи правопорушень можна віднести самовільне захоплення земель чи використання без належно оформленої документації.

Відповідно до Земельного Кодексу України громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність за такі порушення: 1) укладення угод з порушенням земельного законодавства; 2) самовільне зайняття земельних ділянок; 3) псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами; 4) розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель; 5) невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням; 6) порушення строків повернення тимчасово займаних земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням; 7) знищення межових знаків; 8) приховування від обліку і реєстрації та пере-

кручення даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок; 9) не проведення рекультивациі порушених земель; 10) знищення або пошкодження протиерозійних і гідротехнічних споруд, захисних насаджень; 11) невиконання умов знімання, збереження і нанесення родючого шару ґрунту; 12) самовільне відхилення від проектів землеустрою; 13) ухилення від державної реєстрації земельних ділянок та подання недостовірної інформації щодо них; 14) порушення строків розгляду заяв щодо відведення земельних ділянок; 15) порушення строку видачі державного акта на право власності на земельну ділянку [1, ст. 211].

Семчик В. І. наголошує, що Земельний кодекс України визначає лише загальний зміст правопорушення, не торкаючись його складу. Оцінюючи конкретне правопорушення, з метою відкриття провадження щодо юридичної відповідальності уповноважена особа (потерпілий, посадова особа, адміністративний орган, орган досудового слідства, суд) повинна дати правову оцінку кожного з елементів складу правопорушення і зробити висновок, нормами якої галузі права передбачена юридична відповідальність [2, с. 8].

Адміністративна відповідальність в галузі земельних відносин – це застосування уповноваженими на те державними органами санкцій, передбачених адміністративно-правовою нормою, до осіб, які порушили вимоги земельного законодавства. Мілімко Л. пропонує наступне визначення: адміністративна відповідальність у сфері земельних відносин – це специфічне реагування держави, спрямоване на захист земельних відносин шляхом виконання суб'єктом, який вчинив адміністративний проступок, примусово застосованих до нього заходів впливу спеціально уповноваженими органами чи посадовими особами за процедурою, визначеною КУпАП чи іншими законодавчими актами [3, с. 38].

В Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачено такі підстави притягнення до адміністративної відповідальності за земельні правопорушення: 1) псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, неочищеним стічними водами, виробничими та іншими відходами, а також невжиття заходів по боротьбі з бур'янами; 2) використання земель не за цільовим призначенням, невиконання природоохоронного режиму використання земель, розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, які негативно впливають на стан земель, неправильна експлуатація, знищення або пошкодження протиерозійних гідротехнічних споруд та захисних лісонасаджень; 3) самовільне зайняття земельної ділянки; 4) приховування або перекручення даних державного земельного кадастру; 5) зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу, а також невиконання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту; 6) незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель; 7) порушення строку видачі державного акта на право власності на земельну ділянку; 8) порушення встановлених законом строків внесення відомостей до Державного земельного кадастру, вимагання непередбачених законом документів для внесення відомостей до Державного земельного кадастру та для надання таких відомостей; 9) несвоєчасне повернення тимчасово займаних земель або не приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням; 10) самовільне відхилення від проектів внутрігос-

подарського землеустрою; 11) знищення межових знаків; 12) незаконне використання земель державного лісового фонду; 10) пошкодження сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду [4].

Серед всіх заходів адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері земельних відносин застосовується згідно з КпАП України тільки штраф. Мірошніченко О. С. підкреслює, що ст. 148 ЗК України передбачає конфіскацію земельної ділянки із зазначенням лише того, що вона може мати місце виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Проте безпосередньо ЗК України не встановлено підстави, розмір та порядок конфіскації земельних ділянок, отже не конкретизовано, про яку конфіскацію йде мова: адміністративне стягнення, кримінальне покарання чи захід цивільної відповідальності. Аналіз ЗК України та КпАП України дозволяє виявити розбіжності як у переліках порушень земельного законодавства, за які наступає адміністративна відповідальність, так і у формулюванні самих складів правопорушень. Наприклад, КпАП не передбачає адміністративну відповідальність за приховування від обліку, реєстрації та перекручення даних про стан земель, натомість він містить статтю, якою передбачена відповідальність за приховування або перекручення даних земельного кадастру [5, с. 13].

На думку Гоштинара С. Л., необхідно встановити в Кодексі України про адміністративні правопорушення адміністративну відповідальність відносно власників земельних ділянок, землекористувачів, в тому числі орендарів, за ненадання відомостей про якісні і кількісні зміни земельної ділянки відповідним органам з метою забезпечення принципу достовірності земельно-реєстраційної системи.

Вказане положення прямо відноситься і до вдосконалення системи ведення державного земельного кадастру з погляду забезпечення принципу актуальності кадастрових відомостей. Як показує практика, багато господарюючих суб'єктів не подають відомості про наявність і використання земель і не ведуть статистичну звітність. Даний склад правопорушення повинен стосуватися і посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, від рішення яких багато в чому залежить юридична доля земельної ділянки [6, с. 151-152].

Досить актуальним є питання адміністративної відповідальності юридичних осіб за земельні правопорушення. В Україні до адміністративної відповідальності залучаються лише громадяни і посадові особи. Законодавством деяких країн Європейського Союзу та Росії передбачена можливість притягнення до адміністративної відповідальності також і юридичних осіб.

Досвід таких європейських країн як Німеччина, Італія, Португалія показує, що для припинення зростання правопорушень, скоєних корпораціями, вони пішли по шляху освоєння інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб. Найбільше цей інститут використовується в юридичній практиці Європейського Союзу. Простежується певна світова тенденція у вирішенні цієї проблеми. В Україні інститут відповідальності юридичних осіб стає активно затребуваним і виправданим ще і внаслідок того, що у нас виникає безліч господарюючих суб'єктів, які часто не мають, на відміну від державних підприємств, ясної і формально встановленої структури управління або приховують її. На думку Лоїка Г. К. та Диптана С. А., відсутність адміністративної відповідальності юридич-

них осіб за порушення у сфері використання та охорони земель послаблює механізм боротьби з адміністративними правопорушеннями у сфері землекористування та пропонують виділити окремий розділ Кодексу України про адміністративні правопорушення під назвою «Адміністративна відповідальність юридичних осіб», в котрому необхідно визначити серед іншого, відповідальність за порушення земельного законодавства юридичними особами [7, с. 179–181].

До заходів профілактики порушень у сфері земельного законодавства можна віднести: спостереження за станом земель; надання власникам і землекористувачам обов'язкових до виконання вказівок з питань використання та охорони земель, усунення виявлених недоліків; одержання від органів виконавчої влади, землевласників і землекористувачів даних про наявність, стан і використання земельних угідь тощо [8, с. 12].

Для зменшення кількості земельних правопорушень необхідно активно впроваджувати профілактичні заходи, а також запровадити адміністративну відповідальність юридичних осіб за земельні правопорушення.

Список літератури

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
2. Семчик В. І. До питання про механізм реалізації права на землю громадянами та юридичними особами / В. І. Семчик // Право України. – 2009. – № 9. – С. 6–10.
3. Мілімко Л. Особливості адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері земельних відносин / Л. Мілімко // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 1. – С. 28–38.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1152.
5. Мірошніченко О. С. Адміністративно-правові засоби охорони земельних відносин в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право; фінансове право; інформаційне право» / О. С. Мірошніченко. – Харків, 2005. – 20 с.
6. Гоштинар С. Л. Правове регулювання ведення державного земельного кадастру в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Гоштинар С. Л. – Київ, 2008. – 199 с.
7. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 7 липня 2011 р. // Голос України. – 2011. – 6 серпня. – № 145.
8. Лоїк Г. К. Проблеми адміністративної відповідальності юридичних осіб за порушення вимог земельного законодавства України / Г. К. Лоїк, С. А. Диптан // Сучасні проблеми аграрного і природо-ресурсного права : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. 30–31 жовтня 2009 р., Київ / за заг. ред. В. М. Єрмоленка та ін. – К. : ІРІДУМ, 2009. – С. 179–181.

Бондарчук Н. В. Актуальные вопросы административной ответственности за земельные правонарушения / Н. В. Бондарчук // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2011. – Т. 24 (63). № 2. 2011. – С. 407-411.

В статье определено понятие административной ответственности за земельные правонарушения, виды правонарушений в сфере использования и охраны земель, виды наказаний, проанализировано законодательство по данному вопросу, его недостатки и пути их решения.

Ключевые слова: земельные правонарушения, административная ответственность, штраф.

Bondarchuk N. Pressing questions of administrative responsibility for the landed offences / N. Bondarchuk // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2011. – Vol. 24 (63). № 2. 2011. – P. 407-411.

In article the concept of administrative responsibility for the landed offences, kinds of offences of sphere of use and protection of the earths, kinds of punishments is defined, the legislation on the given question, its lacks and ways of their decision is analyzed.

Keywords: the landed offences, the administrative responsibility, the fine.

Поступила в редакцію 14.12.2010 з